

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörü'dür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanıdır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

Doğrulukla **yaşamanın gücü**

Bugünün gerçekliği, servetin güce dönüştüğü, gücün de yoksulların ve doğal çevrenin pahasına kişisel serveti artırmak için kötüye kullanıldığı bir dünyadır. İktidardakiler çevreyi tahrip eder, göz boyamalarla savaşlar çıkarır, sosyal huzursuzluk yaratır ve **yoksulluğun acı yüzünü yok sayarken,** kendilerinin ve çocuklarının da ağır bir bedel ödeyeceklerinin farkında değilmiş gibi gözüküyorlar.

Dünyadaki en büyük kıtlık petrol, temiz su veya gıda değil, ahlaki liderliktir. Bir toplum bilimsel, etik ve kişisel doğruluğa bağlılıkla, karşı karşıya kaldığımız pek çok yoksulluk, hastalık, açlık ve istikrarsızlık krizlerinin üstesinden gelebilir. Ancak güç, doğruluktan nefret ediyor ve ona karşı bıkıp usanmadan mücadele veriyor. Bu yüzden, bu ay ölen Vaclav Havel'e, bir nesle doğrulukla yaşama şansını verdiği için şükranlarımızı sunalım.

Havel, Doğu Avrupa'da ve nihayetinde 20 yıl önce bu ay Sovyetler Birliği'nde özgürlükle sonuçlanan devrimci hareketlerin merkezindeki liderdi. Havel'in tiyatro eserleri, denemeleri ve makaleleri, Doğu Avrupa'nın komünist diktatörlüklerinde dürüstçe yaşamanın manevi çabasını tarif etti. Doğrulukla yaşamak; kendi deyimiyle kendisine karşı dürüst, toplumunu baskı altında tutan ve yüz milyonların özgürlüğünü yok eden baskıcı iktidara karşı kahramanlık derecesinde dürüst yaşamak için her şeyini riske attı.

Bu seçiminin bedelini çok ağır ödedi, yıllarını hapiste geçirdi, çok daha fazlasını da takip ve taciz altında, yazıları sansürlenerek. Yine de doğruluğun ışığını yaydı. Havel, yurttaşlarının bir nesline ümit, cesaret ve hatta korkusuzluk aşıladı. Yalanlar ağı Kasım 1989'da çöktüğünde, yüz binlerce Çek ve Slovak özgürlüklerini ilan etmek ve sürgün edilip hapse tıkılmış oyun yazarını Çekoslovakya'nın yeni seçilen cumhurbaşkanı olarak Prag Kalesi'ne taşımak üzere sokaklara döküldü.

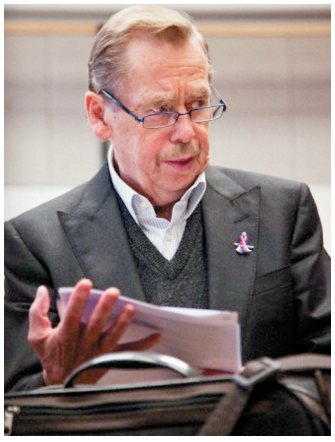
CESARET, DÜRÜSTLÜK VE BAŞARI

O yıl, Polonya'nın Dayanışma Hareketi lideri, benden Polonya'ya demokrasiye ve piyasa ekonomisine geçişinde (Bazı Polonyalıların deyimiyle "Avrupa'ya geri dönüş" süreçlerinde) yardımcı olmamı istedi-

ğinde, doğrulukla yaşamanın gücüne bizzat tanık oldum. Bölgede, Havel gibi doğrulukla yaşayan pek çoklarıyla tanıştım ve derinden esinlendim: Adam Michnik, Jacek Kuron, Bronislaw Geremek, Gregorsz Lindenberg, Jan Smolar, Irena Grosfeld ve tabii ki Lech Walesa. Bu cesur adam ve kadınlar ve Tadeusz Mazowiecki ile Leszek Balcerowicz gibi Polonya'ya özgürlüğe giden ilk adımlarda liderlik edenler, cesaretleri, zekâları ve dürüstlüklerinin birleşimi ile başarılı oldular.

O yıl tecrübe edilen doğruları söylemenin gücü, tarihin en inatçı hegemonyalarından birini yıktığından, baş döndürücü bir olabilirlik hissi yarattı: Doğu Avrupa'daki Sovyet tahakkümü. Havel gibi Michnik de korkusuz doğruluğun sevincini yaydı. Temmuz 1989'da, Polonya'nın komünist rejimi çözülmeye başlamışken, kendisine özgürlüğün Prag'a ne zaman ulaşacağını sormuştum. "Yıl sonunda," diye yanıtlamıştı. "Nereden biliyorsunuz" diye sordum. "Daha geçen hafta dağlarda Havel ile birlikteydim" dedi. "Korkma, özgürlük yolda." Elbette tahmini tuttu; yılın sonuna bir ay kala.

Yalanlar ve yozlaşma bulaşıcı olduğu gibi, ahlaki doğruluk ve cesaret de bir savunucusundan diğerine geçiyor. Havel ve Michnik, kısmen, zehirli bir sistemden çıkan ama yine de doğruluğa güçten daha fazla değer veren Sovyet lideri Mihail Gorbaçov'un mucizesi sayesinde başarılı olabildiler. Gorbaçov da kısmen kendi yurttaşı, Sovyet rejiminin kalbinde gerçekleri söyleyerek her şeyini riske eden ve bunun karşılığını yıllarını sürgünde geçirerek ödeyen büyük ve korkusuz nükleer fizikçi Andrey Saharov'un dürüstlüğünün gücü sayesinde zafere ulaşabildi.

Ahlaklı liderliğin bu en önemli yandaşları, Mahatma Gandi'nin "Doğrulukla Olan Deneyimlerimin Öyküsü" adını verdiği otobiyografisi gibi başka örneklerden de yararlandı. Hepsi, hem bilimsel hem de ahlaki doğruluğun, yalanlar ve gücün birliğine karşı en sonunda üstün geleceğine inandılar. Pek çoğu bu inanışın peşinde öldü, yaşayan bizler de doğruluğun gücünün harekete geçeceğine olan inançlarının meyvelerini topladık.

Havel'in yaşamı, bu gibi inançların getirebileceği mucizelerin bir hatırlatıcısıdır ama aynı zamanda da doğruluğun zaferlerinin asla kesin olmadığı karanlık gerçeğin... Her nesil, ahlaki temellerini, politikanın, kültürün, toplumun ve teknolojinin sürekli değişen koşullarına uyarlamalıdır.

DOĞRULUKLA YAŞAMANIN KALICI İLHAMI

Havel'in ölümü, Rusya'da oy pusulası sahteciliğini protesto etmek için kitlesel gösterilerin yapıldığı; demokrasi yanlısı eylemcilerin kemikleşmiş orduya karşı mücadele verdiği Mısır'da şiddetin sürdüğü; Çin'in taşrasında yozlaşmış yerel yetkililere karşı bir isyan yaşandığı; zırhlı polislerin Amerikan şehirlerindeki "İşgal Et" protestocularını şiddet kullanarak dağıttığı bir zamana denk geldi. Güç ve doğruluk, dünyanın dört bir yanında savaşmaya devam ediyor.

Günümüzdeki mücadelenin çoğu (her yerde) doğruluğu açgözlülük ile yarıştırıyor. Karşılaştığımız güçlükler, Havel'in karşılaştıklarından farklı olsa da, doğrulukla yaşamanın önemi değişmedi.

Bugünün gerçekliği, servetin güce dönüştüğü ve gücün de yoksulların ve doğal çevrenin pahasına kişisel serveti artırmak için kötüye kullanıldığı bir dünyadır. İktidardakiler çevreyi tahrip eder, göz boyamalarla savaşlar çıkarır, sosyal huzursuzluk yaratır ve yoksulluğun acı yüzünü yok sayarken, kendilerinin ve çocuklarının da ağır bir bedel ödeyeceklerinin farkında değilmiş gibi gözüküyorlar.

Günümüzde ahlaki liderler, yapıyı Havel'in oluşturduğu temellerin üzerine oturtmalı. Elbette pek çok kişi, yapıcı değişimin olabilirliği hakkında umutsuzluk içinde. Ancak bizim verdiğimiz mücadelelerin (güçlü şirket lobilerine, durmak bilmeyen halka ilişkiler haberciliğine ve hükümetlerimizin arkası gelmeyen yalanlarına karşı) Havel, Michnik, Saharov ve diğerlerinin acımasız Sovyet destekli rejimlerine karşı verdikleri mücadelenin yanında esamisi bile okunmaz.

Bu muhalif devlerin aksine, biz, sesimizi herkese duyurmak, izolasyonun üstesinden gelmek ve reform ve yeniliğin destekçisi milyonları harekete geçirmek için sosyal medya araçlarına sahibiz. Çoğumuz, bunlar kaçınılmaz olarak zor kazanılmış, kusursuz olmayan ve kırılgan olsa da asgari bir konuşma ve toplanma özgürlüğüne sahibiz. Yine de en önemli ve yararlı olan, Havel'in doğrulukla yaşamanın kalıcı ilhamı ile kutsanmış olmamızdır.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

Her nesil, ahlaki temellerini, politikanın, kültürün, **toplumun ve teknolojinin sürekli değişen koşullarına** uyarlamalıdır.